

Lekmannarevisorerna granskar

**UMEÅ KOMMUN
UMEÅ ENERGI AB**

Grundläggande granskning 2024

1. Inledning och bakgrund

Lekmannarevisorernas uppgift är att utifrån en demokratisk utgångspunkt granska om de kommunala bolagen arbetar i enlighet med fullmäktiges avsikt och mål, om verksamheten är effektiv och om det finns en tillräcklig intern kontroll.

I aktiebolagslagens 10 kap 3 § framgår att lekmannarevisorns uppdrag är att granska:

- om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt sätt
- om verksamheten sköts på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt
- om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen ska vara så ingående och omfattande som god sed vid detta slag av granskning kräver. Enligt God revisionssed ska den grundläggande granskningen innehålla:

- Granskning av måluppfyllelse
- Granskning av styrning och intern kontroll

Granskningen är inriktad på att översiktligt bedöma måluppfyllelsen samt om bolagsstyrelserna har en tillräcklig styrning och kontroll för att leva upp till ägardirektiv, mål och andra styrdokument/beslut som fullmäktige fastställt.

Den grundläggande granskningen baseras på lekmannarevisorernas riskanalys och omfattar samtliga majoritetsägda kommunala bolag. Den grundläggande granskningen ger också underlag att under året uppdatera riskanalysen.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med den grundläggande granskningen är att ge lekmannarevisorerna underlag för sitt uttalande i granskningsrapporten där uppgiften är att bedöma om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med en tillräcklig intern kontroll.

De övergripande revisionsfrågor som granskningen avser att besvara är:

- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål, beslut och övriga styrdokument som fullmäktige fastställt?
- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt?
- Arbetar styrelsen strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll?

1.2 Avgränsningar

Granskningen följer ett årshjul, och omfattar såväl granskning som bedömning utifrån väsentliga styr- och uppföljningsdokument som upprättas under året. Granskningen färdigställs och avslutas efter att styrelserna behandlat sina årsredovisningar för 2024.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av kommunallagen, aktiebolagslagen (8 kap. 4 och 8 §§), god revisionssed 2022 samt:

1.3.1 Riktlinjer för aktiverande styrning (2021-03-09)

Fullmäktige antog år 2021 riktlinjer för aktiverande styrning.¹ Av riktlinjerna framgår hur fullmäktige ska styra de kommunägda bolagen genom grunduppdrag, inriktningsmål och tilläggsuppdrag.

Fullmäktige ska fastställa ett skriftligt grunduppdrag för samtliga helägda kommunala bolag. Grunduppdraget är specifikt för respektive bolag och förtydligar både bolagets kommunala ändamål och bolagets roll och ansvar. Grunduppdrag ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod. Bolagens grunduppdrag framgår av bolagsordningen och konkretiseras i ägardirektiv.

Inriktningsmål fastställs av kommunfullmäktige och ska ge riktning och förändring inom ett avgränsat område som berör flera kommunala aktörer. Fullmäktiges inriktningsmål gäller för minst en mandatperiod och kan riktas till namngivna nämnder eller bolag om dessa särskilt ska prioritera arbetet med just detta inriktningsmål. Inriktningsmål som riktas till kommunala bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv.

Utöver grunduppdrag och inriktningsmål kan fullmäktige tilldela enskilda bolag tilläggsuppdrag. Dessa kan om så krävs infogas i bolagets ägardirektiv.

1.3.2 Bolagsordning

I bolagsordningen framgår omfattningen av bolagets verksamhet samt bolagets ändamål och grunduppdrag.

1.3.3 Generella ägardirektiv

Fullmäktige antog i mars 2021 generella ägardirektiv för styrning av de kommunala bolagen. De generella direktiven innehåller krav och riktlinjer för samtliga hel- eller majoritetsägda bolag i bolagskoncernen och avser bland annat:

- Efterlevnad av lagar och styrning från fullmäktige
- Innehåll och form för bolagsstyrelsens arbetsordning
- Innehåll och form för VD-instruktion
- Uppföljning och rapportering
- Samverkan

Av de generella ägardirektiven framgår även att Bolaget ska stödja uppfyllandet av Umeå kommuns vision och övergripande mål. Umeå kommuns vision och övergripande mål för perioden 2022 – 2025 är följande:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
- Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden.
- Mål 3: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv
- Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

¹ Kommunfullmäktige 2021-03-29

- Mål 5: För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Bolagets verksamhet ska vidare bedrivas i enlighet med följande tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige:

- Uppdrag 8: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

1.3.4 Specifika ägardirektiv

De specifika ägardirektiven anger bolagets grunduppdrag och de mål som bolaget har att förhålla sig till, såväl ekonomiska mål, klimat- och miljömål samt kommunfullmäktiges mål.

Verksamheten ska bedrivas utifrån vissa ekonomiska grundkrav som mäter lönsamheten och den finansiella styrkan. För precisering av de ekonomiska grundkraven fastställs följande ägarkrav:

- Förräntningen bör ej understiga 7 procent vid slutet av perioden.
- Soliditeten bör ej understiga 40 procent vid slutet av perioden.
- Kassaflödet från rörelsen ska under perioden vara positivt och bör vid slutet av perioden uppgå till ca 75 Mkr per år. *
- Självfinansieringsgraden bör vid slutet av perioden uppgå till 100 %.

** Med reservation för investeringar inom värmerörelsen för att möta klimatmålet, i enlighet med Umeå kommuns miljömål*

Bolaget ska aktivt driva miljö- och klimatfrågor i sin verksamhet. Bolaget ska upprätta mätbara mål som genom förvaltningsberättelsen i årsredovisningen följs upp årligen. Bolagets långsiktiga mål är att vara helt klimatneutralt.

Av kommunfullmäktiges mål, som anges ovan, så framgår det av ägardirektivet att bolaget särskilt träffas av nedan mål och uppdrag:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Uppdrag 1: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för tillväxt i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.

- Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

Uppdrag 12: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för klimatneutralitet i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.

1.4 Genomförande

Granskningen har genomförts genom löpande insamling av fakta och iakttagelser (tex via styrelsens protokoll och tillhörande underlag såsom mål- och budgetdokument, ekonomi- och verksamhetsrapporter, delårsrapporter, bokslut). Dialoger har genomförts med VD och styrelsens presidium två gånger under året. Avstämningar har genomförts med bolagets auktoriserade revisor.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende verksamhetsstyrning och uppföljning under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Fastställt en affärsplan som baseras på bolagsordning och ägardirektiv		Styrelsen beslutar årligen om två huvudsakliga styrdokument; Vår plattform och Vår riktning. Dessa styrdokument utgör sedan grunden för årsplaneringen för kommande verksamhetsår. Styrelsen beslutade 2023-03-30 och Vår plattform, där bolagets vision, affärsidé och värdegrund framgår. Likaså framgår bolagets långsiktiga ambitioner och strategiska teman. Styrelsen beslutade 2023-06-15 om "Vår riktning" samt om mål för perioden 2024–2026. "Vår riktning" utgörs av bolagets vägval samt bolagets övergripande mål för en hållbar verksamhet. Till detta fastställs även mätbara mål för 2024, 2025 och 2026. 2023-12-14 På styrelsens sammanträde 2023-12-14 presenterades koncernplan 2024 som tydliggör uppdrag och utgångspunkter, plattform och riktning. I samband med detta beslutade styrelsen om reviderade mätbara mål, där vissa justeringar gjorts dels avseende målformulering, dels avseende målvärden.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i en årsrapport		Bolaget har upprättat en koncernövergripande rapport med uppföljning av mål och genomförda aktiviteter mot årsplan 2024. Rapporten behandlades på styrelsens sammanträde 2025-02-27. Därtill har styrelsen fått information om upprättade programrapporter per T2, utifrån de inriktningsmål som är destinerade till bolaget.

		En skrivelse har också upprättats som beskriver Umeå Energis bidrag till Mål 1, Tillväxt, och Mål 4, Klimatneutrala Umeå 2040. Styrelsen beslutade 2024-12-12 att godkänna skrivelsen och uppdra åt VD att skicka skrivelsen till kommunstyrelsen i Umeå kommun. Styrelsen erhåller kontinuerlig återrapportering avseende verksamhetens utveckling vid varje styrelsemöte. Därtill sker uppföljning i VD-rapport. I VD-rapporten ingår uppföljning av måltal, information om särskilda händelser samt fördjupad information kopplat till de övergripande målen.
Uppnår grunduppdrag enligt ägardirektivet	✓	Bolaget har fastställt verksamhetsmässiga mål, i enlighet med ägardirektivet. Avvikelser mot mål finns inom samtliga målområden. Negativa avvikelser avseende bland annat CO2-utsläpp, nöjda kunder och leveranstillgänglighet. Positiva avvikelser avseende engagerade medarbetare samt gällande utsläpp från resor. Av den rapportering som styrelsen erhåller, dels i samband med tertialrapportering, dels löpande under året, framgår de projekt och aktiviteter som bolaget driver. Vi har inte noterat några avvikelser från grunduppdraget.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Övriga iakttagelser

Det finns en tydlig struktur för styrning och uppföljning av verksamheten. Verksamhetsmässiga mål har upprättats, i enlighet med ägardirektiv, och följs upp löpande under året. Styrelsen får information om avvikelser och bolagets arbete kopplat till detta. Därtill erhåller styrelsen löpande information om pågående utvecklingsarbete, projekt och andra aktiviteter.

2.1.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och övriga styrdokument som fullmäktige fastställt.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende ekonomistyrning och uppföljning under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år inom tilldelad ram	✓	Styrelsen beslutade om budget för år 2024 den 2023-12-14.
Följt upp ekonomin i delårsrapport	✓	Ekonomin har följts upp under året genom tertialårsrapporter. Dessa har presenterats för styrelsen under maj, september och november. Styrelsen erhåller också löpande ekonomisk uppföljning vid deras sammanträden. På styrelsens sammanträde 2024-09-26 beslutades om delårsrapport. Delårsrapporten visade på ett resultat för perioden på 33 mkr, en avvikelse mot budget om -4 mkr. Prognosen för helåret var ett resultat på 63 mkr, jämfört med budgeterat resultat på 115 mkr. Vi noterar att styrelsen på sitt sammanträde 2024-12-12 erhöll information om en reviderad resultatprognos för 2024, som visade på ett prognostiserat resultat om 46 mkr.
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	Uppföljning per helår har dels skett genom fastställande av årsredovisning, dels i rapport till kommunstyrelsen för perioden januari-december 2024.
Når måluppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Bolaget redovisar ett resultat på 68 mkr, jämfört med budgeterat resultat på 115 mkr. Merparten av de ekonomiska målen i ägardirektivet nås inte för året. Målen i ägardirektiven sträcker sig dock till 2025-12-31, och ska uppnås för perioden. Vi noterar att det för 2024 finns avvikelser avseende förräntning (utfall 3,6 %, bör ej understiga 7 % vid slutet av perioden enligt ägardirektiv), självfinansieringsgrad (81 %, bör vid slutet av perioden uppgå till minst 100 %),

		kassaflöde (17 mkr, ska under perioden vara positivt och bör vid slutet av perioden uppgå till ca 75 mkr per år).
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måluppfyllelse avseende ekonomi	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Övriga iakttagelser

Styrelsen får löpande information om den ekonomiska utvecklingen, samt vad som ligger bakom eventuella avvikelser. Vi noterar att prognosen per augusti visade på ett resultat om 63 mkr. På styrelsens sammanträde 2024-12-12 presenterades en reviderad prognos för helåret, som visade ett resultat på 46 mkr. Det försämrade resultatet i prognosen per augusti förklarades av ökade kostnader för bränsle och material, minskade avfallsintäkter till följd av lägre avfallstillgång och ett sjunkande avfallsindex samt lägre elintäkter på grund av låga elprisprognoser. Den reviderade prognosen som presenterades för styrelsen i december förklarades främst av en större driftstörning i Umeå Energis elnät som inträffade i november.

Under året har åtgärder vidtagits i bolaget, och bolagets resultat uppgick till 68 mkr för helåret. Avvikelsen mot budget förklaras bland annat av perioder med extremkyla, låga elpriser, oplanerade stopp samt en större driftstörning i Umeå Energis elnät till följd av en storm och kraftigt snöfall.

Tre av de fyra ekonomiska målen i ägardirektivet uppnås inte för året. Bolaget bedömer dock att mål avseende förräntning och soliditet kommer att kunna uppnås framåt. Bolaget driver ett flertal projekt som bedöms kunna ge positiva effekter på resultatet framöver, framförallt gällande fjärrvärmeaffären.

2.2.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt har säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt.

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende intern kontroll under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Genomfört en riskanalys	✓	En riskanalys har genomförts där risker identifierats och värderats. Utifrån riskanalysen har åtgärder identifierats avseende hur respektive risk ska hanteras, genom att eliminera, reducera, överföra eller acceptera risken. Riskerna har också kopplats till bolagets/koncernens affärsarkitektur.
Beslutat om kontrollmoment utifrån identifierade risker	✓	Styrelsen har fastställt en internkontrollplan som omfattar aktiviteter i syfte att förbättra ramverk, struktur och arbetssätt och vidareutveckla den interna uppföljningen och

		granskningen. En av aktiviteterna omfattar de åtgärder för att minska och begränsa identifierade risker för 2024. Styrelsen beslutade att godkänna internkontrollplanen på sammanträdet 2024-01-25, § 9.
Följt upp resultatet av genomförda kontrollmoment	✓	Uppföljning av internkontrollplan och identifierade risker sker i samband med årsbokslut. Uppföljningen av internkontrollplanen anger status på beslutade aktiviteter i internkontrollplanen. Uppföljningen omfattar även en uppföljning av identifierade risker, där det framgår vilka åtgärder som vidtagits under året kopplat till samtliga identifierade risker. Uppföljningen av internkontrollplanen behandlades av styrelsen på sammanträde 2025-01-30, § 8.
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt arbetar strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll.

3. Sammanfattade bedömning

I vår översiktliga granskning av Umeå Energi AB har vi inte hittat några väsentliga avvikelser. Vi bedömer därför att styrelse och VD i allt väsentligt har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Vidare bedömer vi att styrelse och VD har säkerställt en tillräcklig intern kontroll.

Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål, beslut och övriga styrdokument som fullmäktige fastställt?	Ja	Bolaget har en koncernplan för 2024 som tydliggör uppdrag, utgångspunkter, plattform och riktning. Vår plattform och Vår riktning är bolagets huvudsakliga styrdokument. Styrelsen har också fastställt övergripande mål och mätbara mål för perioden 2024-2026. Styrelsen erhåller återsrapportering/uppföljning avseende såväl verksamhetens utveckling som av fastställda mål kontinuerligt. Efter årets slut erhåller styrelsen en samlad uppföljning av mål och genomförda aktiviteter mot årsplan 2024.
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt?	Ja	Styrelsen har fastställt en budget för år 2024. Delårsrapporter har upprättats efter första och andra tertialen och godkänts av styrelsen. Årsredovisning har fastställts av styrelsen. Styrelsen har fått information om den ekonomiska utvecklingen löpande under året, samt om vad som ligger bakom eventuella avvikelser.
Arbetar styrelsen strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll?	Ja	Styrelsen har en fastställd struktur för intern kontroll som utgår från en riskanalys/riskvärdering. Styrelsen har fastställt en internkontrollplan som följts upp, där det också framgår vilka åtgärder som vidtagits under året kopplat till samtliga identifierade risker, oavsett väsentlighetsgrad.